

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้เผยแพร่ในโครงการพัฒนาดินเค็มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงประสิทธิภาพของสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทโปสเตอร์และเอกสารแนะนำ ที่ใช้ในโครงการพัฒนาดินเค็มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อทราบถึงประสิทธิผลของสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทโปสเตอร์และเอกสารแนะนำ ที่ใช้ในโครงการพัฒนาดินเค็มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสนาม (field experimental research)
2. กลุ่มตัวอย่าง

เป็นเกษตรกรในหมู่บ้านที่มีพื้นที่ดินเค็ม คือเกษตรกรบ้านหว้านและบ้านนายม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี หมู่บ้านละ 100 ราย และเกษตรกรทุกรายเป็นผู้อ่านหนังสือได้
3. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (stratified random sampling) โดยการเลือกเกษตรกรที่มีบ้านเลขที่เป็นเลขคู่ทุกราย
4. เครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วย
 - 4.1 โปสเตอร์ 2 เรื่องและเอกสารแนะนำ 1 เล่ม
 - 4.2 แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมิน ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้ในโครงการพัฒนาดินเค็มภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ได้รับการทดสอบหาความเหมาะสมแล้ว
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยและผู้ช่วยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นควบคู่กับสื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้ทดสอบกับเกษตรกร โดยวิธีการดังนี้

5.1 การสัมภาษณ์เพื่อประเมินประสิทธิภาพ

ผู้ดำเนินการสัมภาษณ์ สอบถามข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรก่อน และให้เกษตรกรดูโปสเตอร์คนละ 1 นาที แล้วจึงทำการสัมภาษณ์ ด้านความสนใจ ทักษะและความรู้ความเข้าใจ ทำเช่นนี้กับโปสเตอร์ทั้ง 2 แผ่น สำหรับเอกสารแนะนำจะให้เกษตรกรอ่านคนละ 1 ชั่วโมง แล้วจึงทำการสัมภาษณ์ ด้านความสนใจ ทักษะและความรู้ความเข้าใจ

5.2 การสัมภาษณ์เพื่อประเมินประสิทธิผล

ผู้ดำเนินการสัมภาษณ์ จะสอบถามข้อมูลทั่วไป ความรู้ความเข้าใจและความเชื่อของเกษตรกรเกี่ยวกับการพัฒนาและอนุรักษ์ดินก่อน แล้วแจกเอกสารแนะนำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ไว้อ่านพร้อมกับตีโปสเตอร์ทั้ง 2 เรื่อง ไว้ตามที่ชุมชนในหมู่บ้าน หลังจากนั้นอีก 3 สัปดาห์ กลับไปสัมภาษณ์อีกครั้ง โดยผู้ถูกสัมภาษณ์ทั้งสองครั้งจะเป็นบุคคลเดียวกันและใช้แบบสัมภาษณ์ชุดเดียวกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติร้อยละทั้งในส่วนที่เป็นการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสื่อสิ่งพิมพ์ และใช้การทดสอบ-t (t - test) เปรียบเทียบความแตกต่าง ด้านความรู้ความเข้าใจและความเชื่อของเกษตรกร ระหว่างก่อนและหลังจากการรับสื่อสิ่งพิมพ์ในส่วนที่เป็นการทดสอบเพื่อประเมินประสิทธิผลของสื่อสิ่งพิมพ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประสิทธิภาพของสื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้ในโครงการพัฒนาดินเค็มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านความสนใจ ทักษะและความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรที่มีต่อสื่อสิ่งพิมพ์ ปรากฏผลดังนี้

1.1 โปสเตอร์การปลูกโป๊สเป็นปุ๋ยพืชสด พบว่าเกษตรกร มีความสนใจ ทักษะและความรู้ความเข้าใจต่อโปสเตอร์แผ่นนี้คือ

ด้านความสนใจ เกษตรกรให้ความสนใจคิดเป็นร้อยละ 92.60 หรือคิดเป็นคะแนนเฉลี่ยของความสนใจเท่ากับ 2.91 นั่นคือเกษตรกรให้ความสนใจโปสเตอร์แผ่นนี้สูงน่าพอใจ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านทักษะคิด เกษตรกรมีทักษะคิดในทางบวก (+) คิดเป็นร้อยละ 78.70 หรือคิดเป็นคะแนนเฉลี่ยของทักษะคิดเท่ากับ 2.71 นั่นคือเกษตรกรมีทักษะคิดที่ดีต่อโปสเตอร์แผ่นนี้ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ความรู้ความเข้าใจ เกษตรกรตอบคำถามได้คิดเป็นร้อยละ 48.67 จำนวนข้อความรู้ที่ตอบได้โดยเฉลี่ย 1.5 ข้อ จากข้อคำถามทั้งหมด 6 ข้อ นั่นคือโปสเตอร์แผ่นนี้ยังไม่สามารถให้ความรู้ความเข้าใจแก่เกษตรกรได้ในระดับที่น่าพอใจ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.2 โปสเตอร์การเพิ่มผลผลิตข้าวในพื้นที่ดินเค็ม " โครงการพัฒนาดินเค็ม พบว่าเกษตรกรมีความสนใจ ทักษะคิด และมีความรู้ความเข้าใจต่อโปสเตอร์แผ่นนี้ดังนี้

ด้านความสนใจ เกษตรกรให้ความสนใจคิดเป็นร้อยละ 95.80 หรือคิดเป็นคะแนนเฉลี่ยของความสนใจเท่ากับ 2.95 นั่นคือเกษตรกรให้ความสนใจโปสเตอร์แผ่นนี้สูงน่าพอใจ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านทักษะคิด เกษตรกรมีทักษะคิดในทางบวก (+) คิดเป็นร้อยละ 74.87 หรือคิดเป็นคะแนนเฉลี่ยของทักษะคิดเท่ากับ 2.67 นั่นคือเกษตรกรมีทักษะคิดปานกลางต่อโปสเตอร์แผ่นนี้ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านความรู้ความเข้าใจ เกษตรกรตอบคำถามได้คิดเป็นร้อยละ 61.00 จำนวนข้อความรู้ที่ตอบได้โดยเฉลี่ย 2.75 ข้อจากข้อคำถามทั้งหมด 14 ข้อ นั่นคือโปสเตอร์แผ่นนี้ยังไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจแก่เกษตรกรได้ในระดับที่น่าพอใจ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.3 เอกสารแนะนำดินเค็มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าเกษตรกรมีความสนใจ ทักษะคิด และมีความรู้ความเข้าใจ ต่อเอกสารแนะนำดินเค็มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนี้

ด้านความสนใจ เกษตรกรให้ความสนใจคิดเป็นร้อยละ 94.40 คิดเป็นคะแนนเฉลี่ยของความสนใจเท่ากับ 2.91 นั่นคือเกษตรกรให้ความสนใจเอกสารแนะนำเล่มนี้สูงน่าพอใจ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านทักษะคิด เกษตรกรมีทักษะคิดในทางบวก (+) คิดเป็นร้อยละ 68.97 คิดเป็นคะแนนเฉลี่ยของทักษะคิดเท่ากับ 2.56 นั่นคือเกษตรกรมีทักษะคิดปานกลางต่อเอกสารแนะนำเล่มนี้ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้านความรู้ความเข้าใจ เกษตรกรตอบคำถามได้คิดเป็นร้อยละ 56.50 จำนวนข้อความรู้ที่ตอบได้โดยเฉลี่ย 7.16 ข้อ จากข้อคำถามทั้งหมด 33 ข้อ นั่นคือเอกสารแนะนำเล่มนี้ ยังไม่สามารถให้ความรู้ให้แก่เกษตรกรได้ในระดับที่น่าพอใจ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. ประสิทธิภาพของสื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้ในโครงการพัฒนาดินเค็มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ด้านความรู้ความเข้าใจและความเชื่อ ปรากฏผลดังนี้

2.1 ด้านความรู้ความเข้าใจ หลังจากได้รับสื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้ในโครงการพัฒนาดินเค็มภาคตะวันออกเฉียงเหนือแล้ว เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 12.00 และผลจากการทดสอบความแตก

ต่างของความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรระหว่างก่อนและหลังการรับสื่อ ปรากฏว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ 0.05 นั่นคือสื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้ในโครงการพัฒนาดินเค็มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่ทำให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาและอนุรักษ์ดินเพิ่มขึ้นจนต่างไปจากเดิม จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.2 ด้านความเชื่อ พบว่าหลังจากได้รับสื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้ในโครงการพัฒนาดินเค็มภาคตะวันออกเฉียงเหนือแล้ว เกษตรกรมีความเชื่อและมีแนวโน้มที่จะเอาเทคโนโลยีที่แนะนำให้ไปใช้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการวิจัยนี้อาจกล่าวได้โดยสรุปว่า โปสเตอร์และเอกสารแนะนำที่ใช้ในโครงการพัฒนาดินเค็มมีลักษณะดังนี้

1. ด้านความสนใจ เกษตรกรให้ความสนใจเป็นอย่างดี
2. ด้านทัศนคติ เกษตรกรส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งพิมพ์เหล่านี้ในเกือบทุกๆด้าน
3. ด้านความรู้ความเข้าใจ สิ่งพิมพ์เหล่านี้ยังไม่สามารถที่จะถ่ายทอดความรู้ได้มากนัก

ข้อเสนอแนะ

แม้ว่าสื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้ในโครงการพัฒนาดินเค็มเหล่านี้จะสามารถดึงดูดความสนใจเกษตรกรได้ดี แต่ก็ยังไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้นได้ในระดับที่น่าพอใจ ทั้งนี้เป็นเพราะการถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรซึ่งส่วนใหญ่มีการศึกษาเพียงชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 นั้นควรที่จะเป็นการบอกรายละเอียดที่จำเป็น ภาษาที่ใช้ต้องเข้าใจง่าย ทั้งนี้เกษตรกรส่วนมากไม่ค่อยได้อ่านหนังสือหรือบางคนเกือบจะไม่ได้อ่านหนังสือเลย หลังออกจากโรงเรียนมา แม้ว่าในความรู้สึกของผู้จัดทำสิ่งพิมพ์เหล่านี้ อาจจะคิดว่าสิ่งที่ได้ทำหรือเกิดขึ้นมาแล้วนั้นเหมาะสม และง่ายอยู่แล้ว แต่ก็ควรได้มีการทดสอบก่อนที่จะนำออกไปใช้จริง โดยเฉพาะในเรื่องของภาษา สิ่งพิมพ์ที่จะเข้าถึงแต่ละท้องถิ่นจะต้องมีเอกลักษณ์ทางด้านภาษาที่พิเศษต่างกันออกไป เช่นการวิจัยในครั้งนี้พบว่า คำว่า " ต้นโสน " นั้นชาวบ้านในจังหวัดอุตรดิตถ์จะรู้จักในชื่อว่า ต้นโน ต้นแคเหลือง ส่วนชาวบ้านในจังหวัดสกลนคร จะเรียกว่าต้นคังเค็ด เพราะเมื่อถามว่ารู้จักต้นโสนหรือไม่เกือบทั้งหมดจะตอบว่าไม่รู้จัก และเมื่อให้ดูภาพแล้วเกษตรกรก็ยังใช้คำเรียกที่กล่าวมาข้างต้น ไม่ได้เรียกว่าต้นโสน นอกจากนี้ คำว่าดินเค็ม ชาวอีสานจะรู้จักในชื่อว่า ดินรืทา ดินเทา ดินเอียด และ ดินรืเอียด เป็นต้น ดังนั้นสิ่งพิมพ์ภาพที่ใช้ในบางครั้งอาจจะต้องเป็นภาพที่ดูแล้วเข้าใจได้ทันทีแม้จะไม่สวยในความรู้สึกของผู้จัดทำ และถ้าเป็นไปได้ควรใช้ภาพถ่ายเพราะจะให้ความรู้สึกที่เหมือนจริงและน่าเชื่อถือ ยิ่งไปกว่านั้นเกษตรกรเหล่านี้มีเวลาไม่มากนักที่จะมาอ่านเอกสารแนะนำหรือสิ่งพิมพ์ต่างๆและถ้าเป็นเรื่องที่ยาก เข้าใจลำบากแล้วความสนใจก็จะ

ลดลงได้ทันที และการที่เราจะให้เกษตรกรเป็นผู้ไปหาความรู้เพิ่มเติมหรือแสวงหาความรู้เอาเองคงมีจำนวนน้อย

ในส่วนที่เป็นการจัดหน้าของโปสเตอร์ ควรที่จะมีลักษณะที่ดูแล้วสามารถเข้าใจได้ทันที มีความน่าสนใจเพื่อที่จะดึงความสนใจนั้นไปยังส่วนที่เป็นรายละเอียดอื่นๆ และความกึกที่เสนอควรเป็นความคิดรวบยอดอันเดียวหรือมีเพียงเรื่องเดียว

สำหรับเอกสารแนะนำนั้น เนื้อหาจะต้องง่าย ใช้สีที่สะดุดตา มีการจัดหน้าที่ดูง่าย และสวยงาม

ดังนั้นการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้ในโครงการพัฒนาดินเค็มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ควรที่จะเป็นการใช้ควบคู่กับสื่อชนิดอื่นๆ เช่นใช้คู่กับสื่อบุคคล สื่อโทรทัศน์ หรือภาพยนตร์เป็นต้น ทั้งนี้ถ้าห้วงตัวสื่อสิ่งพิมพ์เองแล้วไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจได้อย่างถูกต้องหรือไม่สามารถทำให้เกษตรกรเข้าใจเนื้อหาที่เสนอได้ทั้งหมดแม้ว่าจะสามารถดึงความสนใจและสร้างทัศนคติที่ดีให้เกิดขึ้นแล้วก็ตาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย